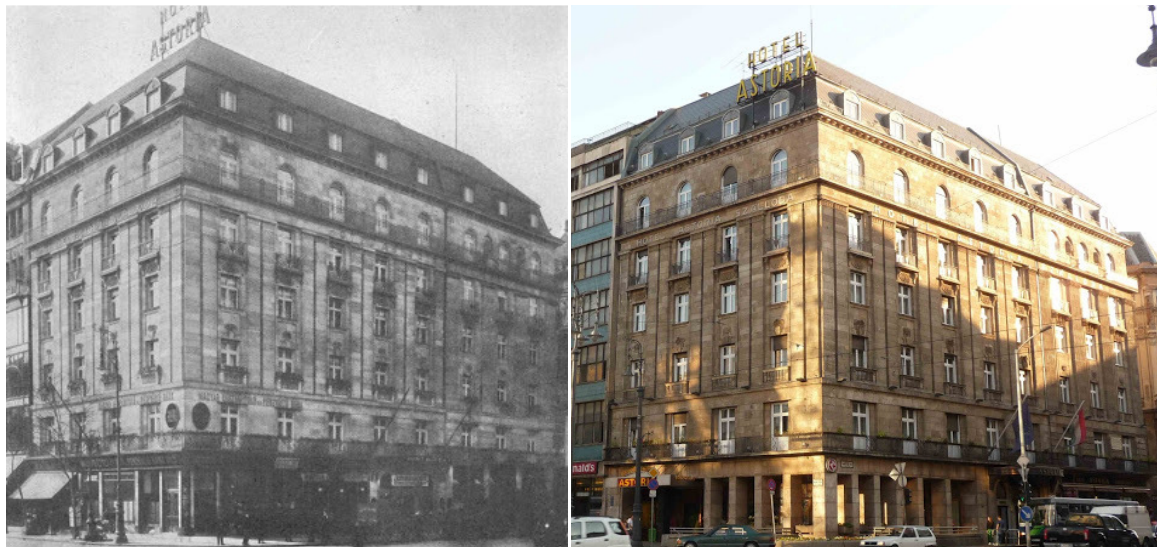

Az Astoria szálló

© Művészet és kép-tér

Az Astoria csomópont helyén állt egykor a város keleti erődített bejárata, a Hatvani kapu. Egy XV. századi kaputoronyból és a XVI. században elé épített, 40 m átmérőjű rondellából állt. A kapunak állandó, erős őrsége volt, a katonák a lőrésen keresztül figyelték a városba érkező tömeget. 1510-ig a kapun belül tartották a nagy marhavásárokat. Buda 1686-os visszafoglalása után a védmű hadászati jelentősége lassan megszűnt, így a rondellát a XVIII. században elbontották. 1808-ban a Helytartótanács döntött a kaputorony sorsáról is. Azt kifogásolták, hogy a régi városkapuk közül már csak ez áll, szerepét elveszítette, elzárja a Hatvani utca felőli kilátást, ráadásul vásárok idején életveszélyes tolongást okoz. Még abban az évben lebontották és szépen feledésbe is merült, egészen addig, amíg a metró építésekor 1963-ban meg nem találták a maradványait. Ekkor sikerült azonosítani a helyét. Az Astoria hallja melletti aknában talált félköríves gyámkő alapján a régészek megállapították, hogy a Hatvani kapu tornya nem a Kossuth Lajos utca tengelyében, hanem részben a szálloda helyén állt. A torony lebontása után felszabadult telekre később több ház is épült.

©krisztianbodis.com

A Múzeum krt és a Kossuth L. utca sarkán állt a Bekella-ház (Bekella bőr- és pokróckereskedő). 1824-ben Müller József vendégfogadót nyitott a házban, Zrínyi címer alatt. Ez volt a híres-hírhedt Zrínyi fogadó, amely 1870-ig működött, de közben a ház gazdát cserélt és a patikus Fabricius család tulajdonába került, akik egészen 1911-ig birtokolták. A szálloda története valójában akkor kezdődik, amikor dr. Unger Richárd Neumann Józseffel és N. Gyulával a szomszédos Kölberházzal együtt megveszi és lebontatja a házat.

A szálloda épülete eredetileg több telken fekszik, ebből adódóan több címe is van. A Múzeum krt 1/b volt Unger Richárd, Unger Benedek kovácmester leszármazottjának tulajdona. A kovácsműhely egykor a Hatvani kapu mellett állt, és a forgalmas hely miatt jól jövedelmezett. A népes Unger család szerepe meghatározó lett ebben a városrészben, olyannyira, hogy nevükről „magyarosították” tévesen az Unger Gasse-t Ungar-ra. Unger Richárd jogi egyetemet végzett, de rövid bécsi külügyminisztériumi szolgálat után visszavonult. Gazdag anyai öröksége lehetővé tette számára, hogy a század elején tizenegy bérpalotát építtessen Budapesten és így megduplázza vagyonát. Kifinomult ízlésű műgyűjtő volt. Unger 1912-ben vásárolta a telket aranyárban, négyzetméterét 12500 koronaért. A város legrágább telke volt és eszmei értékkel is bírt, hisz itt állt egy Kölber nevű bognár háza, amelynek második emeletén Petőfi a *János vitéz*t és *A helység keletkezéséről* írta, amikor 4 hónapig barátja és kiadója, Vahot Imre vendégszeretetét élvezte. Erre a mai napig egy tábla emlékeztet a főbejárat felett, a homlokzaton.

A Kossuth Lajos utcával határos telek Takács Lajosé, aki régen a Magyar utca 2-ben, a Kölber testvérek boltja helyén nyitotta meg csemegeboltját és állítólag a diákkenyérnek nevezett édesészta féleség tizedekás adagjaiból gazdagodott meg, amit a környékbeli diákoknak árult. Az üzlet bejárata ott nyílt, ahol most a szállodaé. Amikor felépült a szálloda, Takács csemegeüzlete a hotel alsó traktusát foglalta el. A huszas évek elején az Astoria megegyezett a résztulajdonossal, akkor már az 1917-ben elhunyt Takács Lajos örökösével, hogy átadják ezt az értékes részt a szállodából és elköltöztetik az üzletet a Kossuth Lajos u. 13-ba.

A Magyar utcai traktus- amihez ugyanezen a fronton, a későbbiekben még további épületrészeket csatoltak-, Elek Lászlóé volt. A tervek 1912-1913-ban készültek, a Magyar utcai és a kávézót és éttermet is magában foglaló Kossuth Lajos utcai részt Hikisch Rezső, míg a körúti szárnyat az üzletekkel Ágoston Emil rajzolta, „*még pedig úgy, hogy egymástól teljesen függetlenül oldották meg feladatukat*” - írja Lyka Károly a Művészet folyóiratban, 1914-ben - *Az épület organikus egész. Jóllehet Hikisch és Ágoston önállóan végezték a maguk számára szabott feladatot, viszont a kettőt aztán oly harmonikusan egyeztetették össze, mintha elejétől kezdve közösen csináltak volna minden vonást. Törekvésük nem az volt, hogy ok nélküli tornyokkal, felesleges dekoratív trükkökkel mindenáron kimerőszakolják e szállodai célt szolgáló építményük számára a feltűnést. ... Az épület a maga nyugodt, éles felületeivel tömören, monumentálisan zárja a Kossuth Lajos utca és Múzeum körút sarkát s igazi - azt is mondhatnánk, hogy elegáns - nagyvárosi képet ad. Konstruktív megoldásánál épp úgy, mint díszítő feladatainál csupa modern anyag jutott szóhoz. Formális kiképzésén s belső berendezéseiben végigvonuló stílus a francia empire, de tekintve éppen a modern anyagokat persze nem a maga szigorú és kötött, történelmi tisztaságában. Az épület földszintjét csupa bolt, kirakat tölti meg. Ez némileg esztétikai hátrány, mert zavarja, megbontja az épület masszívként ható megjelenését. A tervezők azonban, a tér illyforma kihasználására egyenest kényszerítve voltak a telek drágaságánál fogva”. A háromból a legnagyobb telek Ungeré, Ágoston Emil 1912-es, Dr. Unger Richárd számára készített tervein ez áll: 4 és fél emeletes áruház és szálloda a Múzeum krt és a Kossuth Lajos utca sarkán. Ez több boltot ábrázol a körút és a Kossuth Lajos utca felől is. Az első-második-harmadik szintre egységesen 9 szobát, 7 fürdőt, 3 wc-t rajzolt, a negyediken nagyobb szobaszám, de kisebb méretűek a szobák és kevesebb fürdő van. A padláson pincér szobák, mosókonyha, vasalószoba, konyha. Még ugyanabban az évben módosítják az alsó szintek terveit és ezekből kiderül, hogy valamilyen bank működött a földszinten, mert az alagsor rajzain tresor és a bank souterrain helyisége látszik, illetve a földszinten, a Múzeum körúti fronton látszik a bankhelyiség. 1913-ban újabb módosítás, ezek a leszámítoló bank helyiségét mutatják. Az előzőkhöz képest módosítja a felső pincét és a szálloda bejáratát a földszinten. Ekkor kap forgóajtót, illetve a szálloda halltól jobbra egy egykarú lépcsőt, balra pedig egy nyitott office-t, nagyjából ott, ahol*

most is áll a recepció pult. Áttervezi a szálloda előcsarnokát és a mellette lévő helyiségeket. De a felsőbb szinteken is van változás, az eddigi szobaszám 8-ra csökken, ehhez jár 4 fürdőszoba wc-vel, szintenként 2 cselédszoba. A hall mellett jelölés: „kapcsolás a Takáts féle házsal”. A 2-3-4-5. szinten ugyanaz a szobaszám. Az 5. szint után mansard, itt a pincér szobák, padlástér, cselédszobák kapnak helyet. 1913-ra még egy módosítás jut, a mansardot illetően, ahova „szállodai szolgáló személyzet” feliratú szobák kerülnek, 3 kamrával, egy személyzeti fürdővel, 1 wc és középen 3 szobalány szoba. Még ebből az évből fennmaradt két fémportál terv, a Múzeum körúton Glass Viktor, a Kossuth Lajos utcában Heller Mór felirattal. Ágoston Emillel egy időben, de tőle függetlenül Hikisch Rezső készíti a csemegebolt tulajdonos, Takáts Lajos telkére a szállodarészt a Kossuth L. u. 19-Magyar utca 2-be. 1912-ből egy homlokzati rajz maradt meg, 1913-ból egy módosított terv. Az alsó pincében fa- és szénpince és üzletraktár, a souterrainben borozó, a földszinten étterem és csemegebolt (ez utóbbi magáé a megrendelőé). Az első emeleten 6 szoba, 3 db fürdő, a többi szinten 7 szoba és 3 fürdő. A ma melléklépcsőnek hívott, szürke csempés lépcsőház esik ebbe a traktusba. A mansard terveit később még egyszer átrajzolja és ideteszi az igazgató 3 szobás lakását. A vasbetonszámítást Gut Árpád-Gergely Jenő Vasbeton Tervező irodája készíti 1912-ben. Megmaradt a felvonó használatba vételi engedélye a következő évről, 1 db Freissler féle, villamos üzemű 500 kg hordképességű teherfelvonóra. A Magyar utca 4. szám alatti telekre, Elek László részére is Hikisch Rezső készíti a tervet, ez a rész két szinttel alacsonyabb, a 2. szint után a mansard jön. Az alagsorban bár, konyha, a földszinten étterem. A félemeletre, az első-másodikra és a mansardba is 10 db szobát tervezett 1 fürdővel. A három épületrész homlokzati tervei stílusban nagyon hasonlóak, de apró különbségeket meg lehet figyelni. A tagolás hasonló, de némileg különböznek egymástól az ablakok, a korlát, a nyílászárók, az épület díszítőelemei.

1928-ban készül el az első átalakítási terv, az akkori tulajdonosok, köztük özv. Unger Richárdné és özv. Takáts Lajosné megrendelésére. Ekkor alakítják ki a kávéházat a Magyar utcai részen Takáts egykori csemegeüzlete helyén. 1929-ből újabb hall- és kávéház átalakítási rajzok, Forgó Gábortól. Ezt az igazgató, Gellér Mihály is aláírja. Kiköltözik a bank a földszintről, a helyére hall kerül, a forgóajtón belépve balra a terv egy tölgyfa lépcsőt ábrázol, a kávéház alapterülete megnő. A hatvanas évek elejéig nincs újabb dokumentum, pedig a világháborús pusztítás után nyilván lakhatásra alkalmassá kellett tenni az épületet. 1962-ben a Bp. V. ker. Tanács építési és közlekedési osztálya „Astoria Szálló bővítés” címmel készített terveket, ezek a Magyar utcai frontot ábrázolják. A Magyar utcában hozzáépítenek a szállóhoz még egy épületrészt, modern stílusban, vasbeton szerkezettel. Így lesz a Magyar utcai részen, a folyosón egymás mellett 11 szoba fürdővel. 1963-ban az árkádosítást az Astoria sem ússza meg, a metróépítéssel egy időben ezt is megcsinálják. A Kossuth Lajos utca-Múzeum körút sarkára kerülnek az árkádok, ennek a sarki büffé-espresszó látja kárát, mert az árkádok javára elvesznek a sarkából. A külső-belső rekonstrukcióra újabb 20 évet kell várni. Az 1983-as átalakítás célja a korszerűsítés. Új személyliftet kap és fürdőszobásítják a szobákat. Az új lift a Kossuth Lajos utcai szárnyon a belső traktusban kap helyet és az érintett teljes földemmezőt cserélni kell. A fürdőszobásításnál az új válaszfalakat acélgerendákkal ki kell váltani. A Magyar utcai új szárnyban is földemet cserélnék. A szállodai recepció új kialakítást nyer, új transzformátorállomás, új villamos kapcsolótér lesz, új helyiségeket, raktárakat, szociális blokkokat létesítenek. A szauna a 4. emeletre kerül, a személyzeti étkező az elsőre, és a régi személyzeti étkező helyén lakatos- és asztalos műhely lesz. Az egyik legnagyobb változás, hogy megfejeleik 1 szinttel az épületet és a kazánház is új helyre kerül, emiatt persze több módosítás is szükséges. A Kereskedelmi Tervező Vállalat rajzain még olyan neveket látni, mint a Múzeum körúti bejárat mellett Ibusz, Intershop üzlet és itt van a csomagraktár is. Ebben a dokumentációban felsorolják a módosított kapacitás adatokat, így megtudjuk, hogy összesen 129 db szoba van, ebből normál, fürdőszobás szállodai szoba 111 db, 2 ágyas szoba fürdővel wc nélkül 2 db, zuhannyal 6 db, fürdő nélküli 1 db, franciaágygal és fürdővel 4 db, 2 ágyas lakosztály fürdővel 5 db. Az összes férőhelyek száma így 329. A

közönségforgalmi helyiségek kapacitása úgy fest, hogy az étteremben van 150-200 férőhely, a hallban és presszóban 100-120 db, a bárban pedig 99. A nyolcvanas években került az Astoria a Hungária Szálloda és Étterem Vállalat tulajdonába. A rendszerváltás után a Danubius Hotels Group veszi át. A 2000-es évek elején további felújítást végeztek.

A szállót a neves vendéglátós, Geller Mihály üzemeltette már az elejétől. A feljegyzések szerint a nevet is ő találta ki, mivel azelőtt a New York-i Waldorf Astoriában dolgozott. Unger Ödön, az eredeti tulaj fia, 2002-ben papírra vetette emlékeit, ebben azt írja, a nyitás évében az első osztályú szállodának 150 szobája volt, ebből talán 30 fürdőszobás. Minden szoba másfajta volt, valószínűleg gazdaságossági okokból szándékosan nem tervezték őket egyformára: annyira drága volt a telek, hogy minden négyzetméter számított. Geller hozatott központi porszívót, Applewhite és Chippendale bútorok jöttek az étterembe Angliából, és persze volt központi fűtés.

[© Művészet](#)

1918-ban, az őszirózsás forradalom napjaiban itt székelt a Nemzeti Tanács, maga Károlyi Mihály is itt lakott a feleségével a negyediken. „1941-ben a Gestapo is táborozott itt. Ők egész egyszerűen besétáltak – írja Unger- és két órát adtak a vendégeknek, hogy távozzanak. Mindenki boldog volt, hogy egyáltalán elmehtek.” A szállót eztán főhadiszállásuknak nevezték ki, nem fizetős vendékként használták a szolgáltatást és a személyzetet. 1945-ben, a háború végén egyetlen ablaküveg maradt érintetlen, belövések és lakhatatlan szobák fogadták a tulajdonost, aki így írta le az akkori állapotokat: „A hallban raktak tüzet, ahol a használhatatlan ajtók égtek. Főleg a felsőbb emeletiek mentek tönkre. Még egy német hullát is találtunk az 504-es szobában, az ágy alatt. A pincét használták óvóhelynek. Amikor 1945-ben Geller visszaadta a bérleti szerződést és én átvettem a szállodát tőle, száz amerikai katonát, missziósokat fogadtam be, akik kb egy évig laktak itt. Ennek az volt a célja, hogy ne legyen üres a szálloda.

Ekkor a Jóvátételi Hivatal már kezdte rendbe hozni az épületet, a bútorokat részben visszakaptuk a Magyar utcából, ahova az ottani lakók elvitték. Ugyanis amikor üres volt a szálló, szabad rablás volt. Az élelmiszerterárat is kifosztották, az italokat és az ételeket is elvitték. 1946. december 15-én sikerült újra megnyitnom, Károlyi Mihállyal és nejevel. Díszes megnyitó volt, hidegvacsorát adtam a vendégeknek.” Unger a megnyitáshoz családi ékszereket ad el, hogy bútorokat tudjon vásárolni a régiek pótlására. Akkortájt számos diplomata lakott a szállóban és a Török Követség is ott működött. 1947-ben Unger fél áron kiadta bérbe a felső szintet, a Nehézipari Központ bérelte ’48-ig a 60 szobát, irodaként használták. 120 alkalmazottja volt, ebből 14 pincér. A luxusétterem dolgozói kék selyemfrakkban dolgoztak, amit aranygombok díszítettek. Az éjszakai bárt Unger saját bevallása szerint nem szerette annyira, mert nem tartotta szerencsésnek, hogy egy kis szállodának van egy ilyen lokálja. A bútorokat bérelte, hűtőszekrény nem volt a szobákban, és 1948-ig, az államosításig, mindössze 32 fürdőszoba volt, a többi aztán építették meg. A 6. emeletre szerettek volna ráépítést, de nem kaptak rá engedélyt. A Nemzeti Kaszinó is itt volt, ott a villany nem működött. Mivel a régi időkben még szemben, a mostani East-West Center helyén állt a Nemzeti Színház, Unger apja azt tervezte, egy alagsoron keresztül át lehet majd menni az étteremből a színházba, és vissza. Aztán ez nem valósult meg, a Nemzeti Színházat a szálló építésének évében lebontották, a társulatot pedig átköltöztették a Blaha Lujza térre. 1948 májusában az államosításkor Ungert saját szavaival élve kizárták, „de még jó, hogy nem csuktak le, mert a megkérdezett személyzet kiállt mellettem.”

A híres vendégek közül Unger megemlítette Rákosit, aki mongol feleségével sűrűn járt ide vacsorázni, de Kodály is járt ide és Krúdy, aki állítólag azért volt oda a helyért, mert akár délig is nyugodtan alhatott, nem zavarták az álmát.

Falai közt olyan filmek forgattak, mint a *Miniszter félrelép*, *Perlasca*, *Csodálatos Júlia*. A szálloda halljából a hetvenes évektől kezdődően 2007-ig jelentkezett a *Ki nyer ma* című rádióműsor, Czigány György vezetésével.